

Binnenkort in Londen?

Op het moment dat ik dit schrijf – het is begin maart en op straat ligt een dik pak sneeuw – bevindt zich in de administratie van The Royal College of Art te Londen een ongeveer 4 centimeter dikke enveloppe met prints en schetsen van het werk van een Nederlandse student. De student heet Bas Kools. Kools (1981, Sprang-Capelle) studeert deze zomer af aan de Afdeling 3d design van de Hogeschool voor de Kunsten Arnhem en bij de enveloppe is een formulier gevoegd waarin Kools verzoekt om na de zomer te worden toegelaten tot de tweejarige postacademische opleiding product design van het Koninklijke instituut in Londen. Tijdens die cursus werken studenten in kleine groepen, zogenaamde platforms, samen aan onderzoeksprojecten.

Brabanders van het voorbereidende beroepsonderwijs

De enveloppe van Bas Kools is trouwens niet het enige uit Arnhem afkomstige postpakket in de administratie van The Royal College of Art. Net als Kools willen drie van zijn klasgenoten na de zomer hun studie voorzetten aan het Londense instituut. Het gaat om Henny van Nistelrooij (1979, 's Hertogenbosch), Sharon Geschiere (1984, Roosendaal en Nispen) en Judith van den Boom (1977, Utrecht). Let op de geboorteplaatsen, met Kools erbij maar liefst drie Brabanders. En er is nog iets opmerkelijks. Het voorbereidend beroepsonderwijs mag dan de laatste tijd worden afgeschilderd als een puinbak, een onderwijsvorm die opleidt tot niets, toch zijn drie van de hier genoemde studenten begonnen met dat soort onderwijs en vóór de kunstacademie doorgestroomd naar het middelbaar beroepsonderwijs. Zo beroerd is dat vmbo en mbo dus ook weer niet. Dat mag ook wel eens gezegd worden, maar dit terzijde. Waarom willen de 4 Arnhemse studenten naar Londen om verder te studeren?

Londen

De motieven van de vier studenten komen min of meer overeen. Alle vier noemen het aanzien van het Royal College als onderwijsinstituut en het feit dat mensen als Ron Arad en andere topontwerpers er les geven. Genoemd worden verder het loskomen van Nederland, de mogelijkheid om een internationaal netwerk op te bouwen, de internationale samenstelling van de studentenpopulatie, de betekenis van Londen als cultureel centrum en het aangaan van een nieuwe uitdaging. Niemand kent je, daar in Londen, alleen je ontwerpen kunnen de doorslag geven en zijn die goed genoeg om aangenomen te worden en na twee jaar af te studeren?

Chaotisch gesprek

Wat dat laatste betreft, het aangenomen worden en afstuderen in Londen, staat nog niets vast. De eerste hindernis is evenwel genomen. Het ingezonden werk van de Arnhemse studenten werd door het Royal College goed genoeg bevonden om ze alle 4 uit te nodigen voor een gesprek. Sharon Geschiere heeft dat gesprek al gehad. Op 2 maart 2005 om 11 uur 's ochtend betrad ze in het Royal College een kamer met twee studenten, hoofddocent Ron Arad en twee andere docenten. Hoe ging dat? Sharon Geschiere: 'Ik dacht dat ze mijn werk al wel uitgebreid bekeken zouden hebben en van tevoren allerlei moeilijke vragen hadden bedacht, maar de doos waarin ik mijn werk had verstuurd kwam te voorschijn en iedereen begon daar naar hartelust in te graaien om het te bekijken. Het gesprek was ook een beetje chaotisch. Er werden een hoop vragen door elkaar gesteld. In mijn beleving duurde het gesprek vijf minuten, maar achteraf denk ik dat ik er een uur heb gezeten. Ik was wat gespannen.' Sharon Geschiere krijgt 21 maart te horen of ze wel of niet is aangenomen. De andere studenten hebben hun toelatingsgesprekken in maart en april. Dit stukje moet lang voor de 21ste maart zijn ingeleverd. Er rest mij dus niets dan gissen naar de eventuele waardering van de Britten voor de 4 in Arnhem afstuderende 3d design-studenten. Echt helemaal beroerd kan het toch niet aflopen, denk ik, want er is voor het werk van Van Nistelrooij, Geschiere, Kools en Van den Boom wel wat te zeggen. Het is, om te beginnen, niet blind voor de tekenen des tijds.

Wat te ontwerpen

Een ontwerper, de stelling lijkt me niet te ver gaan, dient na te denken en te reageren op zowel de ontwikkelingen binnen zijn vak als de feiten daarbuiten. Een van die feiten is de ontdekking van mode en design als marketinginstrument door bestuurders, beleidsambtenaren, stedelijke imagobouwers en onderwijsbureaucraten. Dat is mooi. Het

denkbeeldige goud hangt al aan de wolken. En toch moeten we er voor waken dat het ontwerpen niet zonder meer een verlengstuk wordt van commerciële, bestuurlijke en publicitaire belangen. Een beschaafde samenleving bestaat bij de gratie van pluriformiteit. Juist nu is er behoefte aan een poëtisch en subversief ontwerpen. Wie dat met mij eens is, zal met een gelukkig gevoel naar het werk van de 4 hier genoemde studenten kijken.

Brede inspiratiebronnen

Wat aan het werk van Kools, Van Nistelrooij, Geschiere en Van den Boom opvalt, is de openheid en de brede ontvankelijkheid als het gaat om inspiratiebronnen en referentiepunten. 'Design', zegt Bas Kools, 'is tegenwoordig te serieus en teveel op zichzelf gericht'. Alle vier de studenten lijken dat te willen doorbreken. In het werk van Henny van Nistelrooij is er een onmiskenbare, maar speelse en gemanipuleerde echo van cartoon, manga, computeranimatie, speelgoed en futurisme. Even zo makkelijk gebruikt Judith van den Boom in haar aardewerk de archetypen van het Delftsblauw en kruist die met aan de beeldende kunst ontleende vervormingen en vervreemdende beschilderingen. Geschiere's keukengereedschappen zijn van een geraffineerd soort bijna-knulligheid. Opmerkelijk is ook Geschiere's gebruik van de icon als vormend element en als visuele handleiding voor het gebruik van het keukengereedschap.

Subversie en poëzie

Subversie en poëzie tref je op een zeer uitgesproken wijze aan in het werk van Bas Kools. Design Sucks, een Eindhoven project waar hij in 2004 aan deel nam, inspireerde Kools, tot het maken van gietvormen voor lollies en het bouwen van een keuken om de benodigde suiker te verhitten, te mengen met kleur en smaakstoffen en om het aldus verkregen mengsel in de vormen te gieten. 'Het gaat me om de alchemie van de suiker en de toevoegingen' zegt Kools. 'Mijn lollies zijn ook niet om te bewaren. Je moet ze opzuigen. Het stokje kun je bewaren en ik moet zeggen, dat stokje is heel mooi.' Kools geeft gelegenheid tot het produceren van herinneringen. Ook speelt hij fijntjes met het materiële aspect van het ontwerpen en met eventuele bezitterige of pronkzuchtige neigingen. Wie in zijn lollies investeert kan de investering in het cellofaantje bewaren en prijsgeven aan het bederf, wat niet de bedoeling is, of de investering op de tong laten smelten. In dat laatste geval blijft alleen de herinnering en uit herinneringen bestaat de mens.

Evenwicht tussen concept en beeldende kwaliteit

Als laatste zou ik willen wijzen op het evenwicht tussen concept en de beeldende kwaliteit van de ontwerpen. Vanwege dat evenwicht ging Judith van den Boom, van Eindhoven, waar ze haar ontwerpopleiding begon, naar Arnhem. 'Eindhoven', zegt Van den Boom, 'was vooral conceptueel. Conceptueel denken gaat me goed af. Dat had ik op een gegeven moment wel gehad. Ik wilde juist veel maken omdat ik de beste ideeën krijg als ik aan het werk ben. Om meer te kunnen maken en gericht na te denken, ben ik van Eindhoven naar Arnhem gegaan.' Het lijken me geen flauwsies. Wie een van Van den Booms tulpenvaasjes bekijkt en hun conceptuele oorsprong in de traditionele Hollandse tulpenvaas met alle verdraaiingen, mutaties en amputaties negeert, ziet een beeldend krachtig, gecompliceerd en toch klein voorwerp waar de ogen niet snel op uitgekeken raken. Een zelfde krachtdadigheid hebben Kools Bekers met binnenwereld. Het Jungiaanse punt van vertrek had tot menige zouteloosheid kunnen leiden. Wie de bekera bekijkt, kan echter niet anders dan tot de slotsom komen dat het concept even sterk is als de beeldende kwaliteit van de suggestieve uitvoering. Waarmee zal een dronk uit deze bekera eindigen, met een zacht kussen van het aardewerk, een zuigen of een venijnig bijten?

Fuck school

De vraag of de eindexamenexpositie 3d design 2005 van hetzelfde niveau zal zijn als het werk van Van Nistelrooij, Geschiere, Kools en Van den Boom moet ik hier noodgedwongen onbeantwoord laten. Het zal in ieder geval niet van dezelfde aard zijn. 'Een deel van de klas', zegt Judith van den Boom, 'is met andere dingen bezig dan Bas Kools, Sharon Geschiere, Henny Nistelrooij en ik. De klas is wel een stuk socialer dan vorig jaar. We hebben ook allemaal zoiets van fuck school. Na zoveel jaar onderwijs heb je genoeg van alle regels en opdrachten. Iedereen wil met zijn eigen dingen aan de slag.'

Een zekere mate van weersin van de eindexamenstudent tegen de opleiding en het gestuurd worden door die opleiding, zoiets heb ik de directrice van de Arnhemse dansopleiding ooit horen zeggen, is een goed teken. De student is klaar met de opleiding en de opleiding is klaar met de student. De student moet zelfstandig verder. Wellicht is het dat zelfstandig verdergaan voor de 4 hier besproken studenten na de zomer de postacademische opleiding in Londen. Ik wens het ze toe.